

Novela autorského zákona

Nejen o osiřelých dílech

OSA opírá svou činnost o autorský zákon. Navzdory svému „mládí“ – byl přijat v roce 2000 pod číslem 121 – má za sebou již celkem bohatou historii v podobě 16 novel... A nedlouho po té poslední tu máme novelu další.

Tentokrát jejími iniciátory nejsou poslanci, ale vzniká z nutnosti zavést do našeho právního řádu dvě z mnohých směrnic Evropské unie¹⁾. Novela se bude týkat tří oblastí:

1. doba ochrany u hudebních děl s textem vytvořených za účelem užití ve spojení

Nyní se sedmdesátiletá doba ochrany u hudebních skladeb počítá v České republice zvlášť od smrti autora hudby a zvlášť od smrti autora textu. (Proto, když zazní v televizi píseň Krásný Frýdek-Místek od hudebního skladatele Jana Kanioka, zemřel. 15. 3. 1950, kterou otextoval Josef Kocich, zemřel. 24. 2. 1941, dědicové po Kaniokovi honorář obdrží, dědicové po Kocichovi už nikoli.) V jiných zemích je tomu jinak, což vede v době volného trhu k problémům. Navíc se česká úprava může jevit jako nespravedlivá, mám za to. Z tohoto důvodu úpravu vítáme.

Jestliže je alespoň jedna složka hudebního díla chráněna k 1. 11. 2013, přijetím novely se bude počítat doba ochrany 70 let od smrti poslední přeživší z následujících osob, a to hudebního skladatele nebo textaře. (To ve výše uvedeném příkladu znamená, že hudba i text písně budou chráněny do 1. 1. 2021 a honoráře budou dostávat také dědicové po textaři.)

Změna se ale týká jen těch případů, kdy hudba a text byly vytvořeny za účelem užívání ve spojení. Typicky jde o opery, operety, muzikály i řadu písniček. Nejde o zhudebněnou báseň, dodatečně otextovanou instrumentální skladbu apod. Nejde ani o muzikály, dnes tak oblíbené, které byly vytvořeny z již existujících skladeb. Vytvořením pro užití ve spojení se rozumí případy, kdy hudební dílo a text vznikaly po dohodě (většinou ústní) skladatele a textaře o vytvoření společného díla.

Někdy by mohl být problém zjistit okolnosti vzniku skladby. Jestliže jsme neměli nejdříve ohlášenou jen orchestrální verzi skladby, budeme předpokládat, že hudbu a text tvořili autoři s úmyslem jejich spojení, což je ostatně obvyklý postup vzniku otextovaných hudebních skladeb. Samozřejmě takto budeme postupovat jen u prvního ohlášení skladby. Pokud byla v budoucnu ohlášena stejná hudba s jiným textem, nebo text byl zhudebněn jiným autorem, změna doby ochrany se na takové případy vztahovat nebude. Stejně tak se nebude nová úprava týkat básní teprve dodatečně zhudebněných.

Prospěch z nové úpravy budou mít dědicové. Mohou ho mít i licenční nabyvatelé (v terminologii OSA jsou to nakladatelé), jestliže uzavřeli s autorem za jeho života, popř. s dědici, licenční smlouvu, díky které získali práva k dílům na celou dobu trvání autorských majetkových práv.

Novela pamatuje také na ochranu práv získaných třetími osobami. Pokud např. firma XXX, s.r.o. vydala skladbu Krásný Frýdek-Místek na CD před 1. 11. 2013, uzavřela licenční smlouvu pouze s dědicem po Kaniokovi a jemu zaplatila odměnu. Po přijetí novely by musela uzavřít licenční smlouvu i s dědicem po Kocichovi a platit další odměnu, se kterou v rozpočtu nekalkulovala. Novela ji tuto povinnost neukládá. Ale jestliže CD s touto skladbou vydá také firma ZZZ, s.r.o., ale až po 1. 11. 2013, bude už povinna vypořádat práva dědiců po skladateli i textaři.

2. osiřelá díla

Osiřelým dílem je dílo, které je autorskoprávně chráněné, ale není znám jeho autor, nebo jiný nositel práv. Buď není známo jeho jméno, nebo se neví, kde se zdržuje. (Například kdyby Jan Kaniok zmizel v indonéské

// Nyní se sedmdesátiletá doba ochrany u hudebních skladeb počítá v České republice zvlášť od smrti autora hudby a zvlášť od smrti autora textu.

džungli. Možnost oprávněného užití jeho díla je blokována.)

Novelou by se měla zvýšit dostupnost osiřelých děl pro veřejnost (jde např. o projekt Europeana, který má za cíl poskytovat na internetu dostupný soubor naskenovaných obrazů, knih, filmů ze sbírek evropských knihoven). Organizace zřízené ve veřejném zájmu jako je např. Český rozhlas, Česká televize, muzea, knihovny, školy apod. budou mít totiž možnost osiřelé dílo ze svých sbírek nebo z archivu užít v digitální podobě prostřednictvím internetu, aniž získají souhlas příslušných autorů. Podmínkou je, že organizace bude nejdříve po autorech neúspěšně pátrat v katalogích knihoven, archívů, kolektivních správců, na internetu apod., nebo dílo bude jako osiřelé evidováno v on-line databázi osiřelých děl.

Tuto databázi povede na celoevropské úrovni Úřad pro harmonizaci na vnitřním trhu. Ministerstvo kultury ČR mu bude předávat informace o osiřelých dílech, které mu poskytnou výše uvedené organizace. Trochu nepřehledné je, že paralelně pove-

dou rejstříky osiřelých děl také kolektivní správci. OSA bude do rejstříku především evidovat ta díla, kdy se nepodaří dohledat dědice zemřelého autora, nebo když nebude známo, kde nositel práv pobývá a nebude možné zjistit kontakt na něj (tedy i díla pana Kanioka).

Novela pamatuje na situace, kdy bude autor nalezen, nebo se sám projeví. (Jan Kaniok vyjde z džungle.) V takovém případě bude status jeho děl jako osiřelých ukončen a autor má právo na odměnu vůči organizaci, která jeho dílo užila.

Novela bohužel upravuje problematiku osiřelých děl velmi úzce. Nakládání s osiřelými díly se nevztahuje na uživatele z řad podnikatelů ani na užití komerční, např. ve vysílání. Je tedy velmi nedostatečná. Budeme si muset počkat na další novelu autorského zákona, kterou, jak ministerstvo kultury slibuje, bude využití osiřelých děl upraveno v mnohem širším rozsahu.

Zmiňuji na okraj a pro úplnost i třetí oblast novely:

3. doba ochrany výkonných umělců a výrobců

Směrnice řeší časté případy, kdy výkonný umělec zahájil svou uměleckou kariéru v mladém věku, a proto stávající padesátiletá doba ochrany jej nechrání po celý život. Dokonce se může stát, že na konci života pocítí propad svých příjmů. Nadále bude doba ochrany u živého výkonu trvat padesát let od jeho vytvoření. U výkonů zaznamenaných na zvukový záznam bude doba ochrany sedmdesát let ode dne, kdy došlo k prvnímu vydání výkonu nebo jeho sdělení veřejnosti, podle toho, co nastalo dříve. Ale nedojde k obnovení doby ochrany těch výkonů a nahrávek, které už byly k 1. 11. 2013 volnými.

V souvislosti s tím zavádí novela ve prospěch výkonných umělců další opatření:

> roční doplňkovou odměnu pro studiové hudebníky:

hudebníkům, kterým v minulosti zaplatil výrobce zvukové nahrávky za jejich výkon jednorázovou odměnu, novela přinese zlepšení jejich ekonomické situace. Doplňkovou odměnu bude vybírat Intergram ve výši 20% z hrubých příjmů z výnosů z užití zvukových nahrávek, u kterých dojde k prodloužení doby ochrany.

> právo na odstoupení od smlouvy: motivuje k využívání starších nahrávek. Výkonný umělec bude mít právo za zákonem stanovených podmínek od smlouvy s výrobcem, který nahrávky obchodně nevyužívá, odstoupit. Práva se tak vrátí tomuto umělci a ten bude moci se svými právy samostatně nakládat.

> právo na výplatu odměn beze srážek pro sólisty: ti umělci, kteří uzavřeli s výrobcem nahrávek smlouvy na opětovné periodické platby odměn, po uplynutí padesáti let budou mít nárok na výplatu celých částek bez jakýchkoli srážek.

Jde o oblast, v níž je v mnohém nejasné, jak v praxi nová ustanovení realizovat, ve které ale vykonává kolektivní správu Intergram. O bližší informace se prosím obračete na něj. /

¹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. 9. 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28 EU ze dne 25. 10. 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl

text:
Lenka Mališová
vedoucí právního a personálního oddělení OSA